

Nota sobre la supressió general dels partits polítics

El mot partit el prenem aquí en la significació que té en el continent europeu. Aquest mot, en els països anglo-saxons, designa una realitat tota altra. Té l'arrel en la tradició anglesa i no es pot trasplantar. Un segle i mig d'experiència ho mostra prou bé. Hi ha, en els partits anglo-saxons, un element de joc, d'esport, que només pot existir en una institució d'origen aristocràtic; en una institució d'origen plebeu, tot és seriós.

La idea de partit no hi entrava, en la concepció política francesa del 1789, sinó com a mal a evitar¹. Però hi hagué el club dels Jacobins. Tot primer, era només un club de lliure discussió. No fou cap mena de mecanisme fatal el que el transformà. Fou únicament la pressió de la guerra i de la guillotina, el que en féu un partit totalitari.

Les lluites de faccions sota el Terror es regiren pel pensament tan ben formulat per Tomski: "Un partit al poder, i tots els altres a la presó²." Així, doncs, al continent europeu, el totalitarisme és el pecat original dels partits.

És, d'una part, l'herència del Terror i, d'una altra, la influència de l'exemple anglès, allò que instal·là els partits en la vida pública europea. El fet que existeixin no és pas un motiu per a conservar-los. Només el bé és motiu legítim de conservació. El mal dels partits polítics salta a la vista. El problema a examinar és si hi ha cap bé en ells que en superi el mal i en faci així desitjable l'existència.

Però és molt més avinent de demanar-se: ¿Hi ha ni que sigui una parcel·la infinitesimal de bé, en ells? ¿No són pas mal en estat pur o gairebé?

Si són mal, és segur que de fet i a la pràctica només poden produir mal. És un article de fe. "Un bon arbre no pot donar fruits dolents, ni un de dolent donar-ne de bons³."

Però primer cal reconèixer quin és el criteri del bé.

Només pot ser la veritat, la justícia i, en segon terme, la utilitat pública.

La democràcia, el poder del més gran nombre, no són pas béns. Són mitjans de cara al bé, tinguts per eficaços amb raó o sense. Si, en comptes de fer-ho Hitler, la República de Weimar hagués decidit, per les vies més rigorosament parlamentàries i legals, de ficar els jueus en camps de concentració i torturar-los amb refinament fins a la mort, les tortures no haurien pas tingut ni un àtom més de legitimitat que ara. I, ben mirat, una cosa semblant no és pas inconcebible⁴.

Només és legítim el que és just. El crim i la mentida no en són en cap cas.

El nostre ideal republicà procedeix enterament de la noció de voluntat general de Rousseau⁵. Però el sentit de la noció es perdé gairebé tot seguit, per complexa, i perquè demana un elevat grau d'atenció.

Deixats de banda uns quants capítols⁶, pocs llibres són tan bells, forts, lúcids i clars com el *Contrat social*. Diuen que pocs llibres han tingut tanta influència. Però, de fet, tot ha passat i passa com si mai l'hagués llegit ningú.

Rousseau partia de dues evidències. L'una, que la raó discerneix i tria la justícia i la utilitat innocent, i que tot crim té per mòbil la passió. L'altra, que la raó és idèntica en tots els homes, mentre que les passions al més sovint hi difereixen. Per consegüent, si sobre un problema general cadascú reflexiona a soles i expressa una opinió, i si tot seguit les opinions són comparades entre elles, probablement coincidiran en la part justa i raonable de cada una i diferiran en les injustícies i els errors⁷.

És únicament en virtut d'un raonament d'aquesta mena que admetem que el consens universal indica la veritat.

La veritat és una. La justícia és una. Els errors, les injustícies, són indefinidament variables. Així, els homes convergeixen en el just i el ver, mentre que mentida i crim els fan indefinidament divergir. En ésser la unió una força material, podem justament esperar de fer-ne un recurs per tal que aquí baix la veritat i la justícia siguin materialment més fortes que no el crim i l'error.

Li cal un mecanisme convenient, però. Si la democràcia és un tal mecanisme, és bona. Si no, no⁸.

Un voler injust comú a tota una nació, a ulls de Rousseau, no era pas superior, de cap de les maneres ~i deia veritat~, al voler injust d'un home.

Rousseau pensava només que, al més sovint, el voler comú de tot un poble és, de fet, per la neutralització mútua i la compensació de les passions particulars, conforme a la justícia. Per a ell, l'únic motiu de preferir el voler del poble a un voler particular era aquest.

És així com una certa massa d'aigua, tot i que composta de partícules que es mouen i topen entre elles sens parar, és en equilibri i repòs perfectes. Retorna als objectes la seva imatge amb una veritat irreprotxable, indica perfectament el pla horitzontal, i diu sense error la densitat dels objectes que hi immergim.

Si uns individus apassionats, propensos per passió al crim i a la mentida, formen part d'aquesta manera d'un poble verídic i just, és llavors bo que el poble sigui sobirà. Una constitució democràtica és bona si primerament aconsegueix en el poble aquest estat d'equilibri, i si tot seguit només ella aconsegueix que els volers del poble siguin executats.

El verdader esperit de 1789 consisteix a pensar, no pas que una cosa és justa perquè el poble la vol, sinó que en certes condicions el voler del poble té més possibilitats de ser conforme a la justícia que cap altre.

Per a poder aplicar la noció de voluntat general, unes quantes condicions són indispensables. Dues han de retenir particularment l'atenció.

L'una és que, al moment que el poble pren consciència d'un dels seus volers i l'expressa, no hi hagi cap mena de passió col·lectiva⁹.

És del tot evident que, des que hi ha passió col·lectiva, el raonament de Rousseau es desfà. Prou que ho sabia, Rousseau. La passió col·lectiva és una impulsió de crim i de mentida infinitament més poderosa que cap passió individual. Les impulsions dolentes particulars, llavors, en comptes de neutralitzar-se, s'enfilen mútuament a la mil·lena potència. La pressió és gairebé irresistible, tret de per als autèntics sants.

Una aigua posada en moviment per un corrent violent, impetuós, ja no els reflecteix, els objectes, ni la seva superfície és horitzontal, ni indica les densitats. I importa ben poc que la mogui un sol corrent o bé cinc o sis topant entre ells i fent remolins. En tots dos casos és igual d'alterada.

Si una sola passió col·lectiva pren tot un país, el país sencer és unànime en el crim. Si dues, quatre, cinc o deu passions col·lectives se'l reparteixen, es divideix en les corresponents bandes de criminals. Les passions divergents, llavors, no es neutralitzen pas com en la polseguera de passions individuals foses en una massa; el nombre de passions col·lectives és massa petit i la força de cadascuna massa gran perquè hi pugui haver neutralització. La lluita les exaspera. Topen entre elles amb un soroll verament infernal, que fa impossible de sentir ni un segon la veu de la justícia i la veritat, sempre gairebé imperceptible.

Quan en un país hi ha passió col·lectiva, és probable que una voluntat particular, tant se val quina, sigui més a prop de la justícia i la raó que no la voluntat general o, més ben dit, que el que n'és la caricatura.

La segona condició és que el poble hi estigui, a voler expressar el seu voler sobre els problemes de la vida pública, no pas a fer només una tria de persones. I encara menys una tria de col·lectivitats irresponsables. Car la voluntat general no hi té cap relació, amb una tal tria.

Si el 1789 hi hagué una certa expressió de la voluntat general, tot i haver adoptat el sistema representatiu a manca d'haver-ne sabut imaginar cap altre, és que hi havia hagut una cosa tota altra que unes eleccions. Tot el que hi havia de viu a tot el país --i el país desbordava de vida, llavors-- havia intentat expressar un pensament per mitjà dels quaderns de reivindicacions. Els representants, en gran part, s'havien fet conèixer durant aquesta cooperació de pensament, en guardaven l'escalfor, sentien el país atent a les seves paraules, extremós a vigilar si traduïen exactament les seves aspiracions. Durant un temps --poc, de temps-- foren, verament, uns simples òrgans d'expressió del pensament públic.

Mai més s'ha produït res semblant.

El sol enunciat d'aquestes dues condicions mostra que no hem conegut mai res que s'assembla ni de lluny a una democràcia. En el que anomenem amb aquest nom, el poble no té mai ocasió ni mitjà d'expressar l'opinió sobre cap problema de la vida pública; i tot el que s'escapa dels interessos particulars hi és lliurat a les passions col·lectives, que hi són sistemàticament, oficialment encoratjades.

L'ús dels mots democràcia i república obliga a examinar amb una atenció extrema els dos problemes següents:

¿Com donar efectivament als homes que componen el poble de França la possibilitat d'expressar, a voltes, un judici sobre els grans problemes de la vida pública?

¿Com impedir, al moment d'interrogar el poble, que hi hagi dins seu cap espècie de passió col·lectiva?

Si no pensem en aquests dos punts, parlar de legitimitat republicana és inútil.

Concebre-hi solucions no és pas fàcil. Ara, després d'un examen atent, és evident que tota solució implicaria primer la supressió dels partits polítics.

Per a valorar els partits polítics segons el criteri de la veritat, la justícia i el bé públic, convé començar per distingir-ne els caràcters essencials.

En podem enumerar tres:

Un partit polític és una màquina de fabricar passió col·lectiva.

Un partit polític és una organització muntada per a exercir una pressió col·lectiva sobre el pensament de cadascun dels éssers humans que en són membres.

Un partit polític té de primer fi, i en darrera anàlisi d'únic fi, el seu propi creixement, i això sense límits.

Per aquest triple caràcter, tot partit és totalitari en germen i en aspiració¹⁰. Si de fet no ho és, només és perquè els que el volten no ho són menys que ell.

Aquests tres caràcters són, de fet, veritats evidents per a tothom qui s'hagi acostat a la vida dels partits.

El tercer és un cas particular d'un fenomen que es produeix arreu on el col·lectiu domina els éssers pensants. És el tomb de la relació entre fi i mitjà. Arreu, sense excepció, totes les coses generalment considerades com a fins són per naturalesa, per definició, per essència i de la manera més evident, únicament mitjans. Podríem citar-ne, en tots els dominis, tants exemples com voldríem. Diners, poder, Estat, grandesa nacional, producció econòmica, diplomes universitaris, i molts d'altres.

De fi, només n'és el bé. Tot el que pertany al domini dels fets és de l'ordre dels mitjans. Però el pensament col·lectiu és incapaç d'eleva-s'hi, per damunt d'aquest

domini¹¹. És un pensament animal. La té, la noció de bé, en la justa mesura necessària per a cometre l'error de prendre tal o tal altre mitjà per un bé absolut.

És així, per als partits. Un partit és en principi un instrument per a servir una certa concepció del bé públic, i això és veritat fins per als que estan lligats als interessos d'una categoria social, car hi ha sempre una certa concepció del bé públic per a la qual hi ha coincidència, entre el bé públic i aquests interessos. Però aquesta concepció és extremament vaga. I això és veritat sense excepció i gairebé sense diferència de graus. Els partits més inconsistents i els més estrictament organitzats són iguals pel que fa a la vaguetat de la doctrina. Ningú, per molt profundament que hagi estudiat la política, fóra capaç d'exposar amb precisió, clarament, la doctrina de cap partit, ni, si s'escaigués, la del seu propi.

La gent, a si mateixos, no s'ho confessen gaire, això. Si s'ho confessaven, foren ingènuament temptats de veure-hi un senyal d'incapacitat personal, a manca d'haver reconegut que l'expressió "doctrina d'un partit polític", per la naturalesa de les coses, no pot tenir, mai, cap significació.

Un home, encara que es passi la vida escrivint i examinant problemes d'idees, ben rarament té cap doctrina. Una col·lectivitat no en té mai. No és pas una mercaderia col·lectiva.

Podem parlar, és veritat, de doctrina cristiana, doctrina hindú, doctrina pitagòrica, i així successivament. El que llavors designem amb aquest nom no és ni individual ni col·lectiu; és una cosa situada infinitament per damunt dels dos dominis. És, purament i simple, la veritat.

El fi d'un partit polític és cosa vaga i irreal. Si fos real, exigiria un grandíssim esforç d'atenció, car una concepció del bé públic no és pas cosa fàcil de pensar. L'existència del partit, en canvi, és palpable, evident, i reconèixer-la no exigeix cap esforç. Així, és inevitable que, de fet, el partit sigui per a si el seu propi fi.

Hi ha, llavors, idolatria, car només Déu és legítimament fi de si mateix.

La transició és fàcil. Es posa com a axioma que la condició necessària i suficient perquè el partit serveixi eficaçment la concepció del bé públic en vista de la qual existeix és que tingui una àmplia quantitat de poder.

Però cap quantitat finita de poder, de fet, es pot veure mai com a suficient, sobretot un cop obtinguda. El partit es troba, per efecte de l'absència de pensament, en un estat continu d'impotència, que atribueix sempre a la insuficiència del poder de què disposa. I, això, ni que fos l'amo absolut del país, car les necessitats internacionals imposen límits estrictes.

Així, la tendència essencial dels partits és totalitària, no sols amb la nació, ans amb tota la terra. És justament perquè la concepció del bé públic pròpia de tal o tal partit és una ficció, una cosa buida, sense realitat, és per això que imposa la recerca del poder total. Tota realitat implica per a si un límit. Allò que de cap de les maneres existeix no n'és mai, de limitable.

És per això que hi ha afinitat, aliança, entre el totalitarisme i la mentida.

Molta gent, és veritat, no hi pensen mai, en un poder total; aquest pensament els faria por. Fa venir rodament de cap, i cal una espècie de grandesa per a aguantar-lo. Aquesta gent, quan s'interessen per un partit, s'acontenten desitjant-ne el creixement, però com una cosa que no comporta pas límits. Si aquest any té tres membres més que l'any passat, o si la col·lecta ha aportat cent francs de més, ja estan contents. Però desitgen que això continuï indefinidament en la mateixa direcció¹². No ho concebrien mai, que el seu partit pogués tenir en cap cas massa membres, massa electors, massa diners.

El temperament revolucionari mena a concebre la totalitat. El temperament petit-burgès mena a instal·lar-se en la imatge d'un progrés lent, continu i sense límit. Però en tots dos casos el creixement material del partit esdevé l'únic criteri respecte al qual es defineixen en tota cosa el bé i el mal. Exactament com si el partit fos un animal d'engreix i l'univers fos creat per a engreixar-lo.

No els podem pas servir tots dos, Déu i Mammó¹³. Si del bé en tenim un criteri altre que el bé, perdem la noció de bé.

Des que el creixement del partit és un criteri del bé, se n'esdevé inevitablement una pressió col·lectiva del partit sobre els pensaments dels homes. Efectivament, aquesta pressió s'exerceix. S'exposa públicament. És admesa, proclamada. Si el costum no ens hagués endurit tant, ens faria horror, això.

Els partits són organismes públicament, oficialment constituïts per a matar en les ànimes el sentit de la veritat i de la justícia.

La pressió col·lectiva és exercida sobre el gran públic per la propaganda. El fi confessat de la propaganda és persuadir, no pas comunicar claror. Hitler ho ha vist molt bé, que la propaganda és sempre una temptativa d'asserviment dels esperits¹⁴. Tots els partits en fan, de propaganda. El que no en fes desapareixeria, perquè els altres en farien. Tots ho confessen, que en fan. Tot i que no n'hi ha cap de prou audaç, en la mentida, per a arribar a afirmar que es proposa l'educació del públic, la formació del judici del poble.

Els partits, és veritat, parlen d'educació pel que fa als qui hi van, simpatitzants, joves, nous adherents. Aquest mot, però, és mentida. És ensinistrament, preparació per a una influència molt més rigorosa del partit sobre el pensament dels seus membres.

Suposem que un membre de partit ~diputat, candidat a diputat, o simplement militant~ pren en públic el compromís següent: "Cada vegada que examini no importa quin problema polític o social, em comprometo a oblidar del tot que sóc membre de tal grup i a preocupar-me exclusivament de discernir-hi el bé públic i la justícia."

Aquest llenguatge fóra molt mal rebut. Els seus, i fins i tot molts d'altres, l'acusarien de traïció. Els menys hostils dirien: "¿Per què, doncs, s'ha adherit a un partit?" ~confessant així cànvidament que en entrar en un partit es renuncia a cercar únicament el bé públic i la justícia. Aquest home fóra exclòs del partit, o almenys perdria la investidura; segur que no seria elegit.

Però, i encara més, no sembla pas possible que un tal llenguatge es doni. De fet, si no l'erro, no s'ha donat mai. Si uns mots aparentment propers a aquests s'han pronunciat, deu haver estat només per homes que volien governar amb el suport de partits altres que el seu. Tals paraules devien sonar llavors com una mena de mancament a l'honor.

Per contra, trobem del tot natural, raonable i honorable que algú digui: "Com a conservador" ~o "Com a socialista"~ "penso que...".

Això, certament, no és pas només propi dels partits. No ens enrojolem pas, quan diem: "Com a francès, penso que...", "Com a catòlic, penso que...".

Unes noietaes, que es deien afectes al gaullisme com a equivalent francès de l'hitlerisme, afegien: "La veritat és relativa, fins i tot en geometria." Tocaven el punt central.

Si no hi ha veritat, llavors, és legítim pensar de tal o tal manera en tant que de fet ens trobem essent tal o tal cosa. Com que tenim cabells negres, castanys, panotxa o rossos, perquè som com això, cabells, emetem també tals o tals pensaments. El pensament, com els cabells, és llavors producte d'un procés físic d'eliminació.

Si, per contra, reconeixem que hi ha una veritat, només és permès de pensar el que és veritat. Llavors, tal cosa la pensem no pas perquè, de fet, siguem francesos, o catòlics, o

socialistes, sinó perquè la claror irresistible de l'evidència obliga a pensar així i no altrament.

Si no hi ha evidència, si hi ha dubte, aleshores és ben clar que en l'estat dels coneixements de què disposem la qüestió és dubtosa; si hi ha una feble probabilitat d'una banda, és evident que hi ha aquesta feble probabilitat; i així successivament. En tots els casos, la claror interior acorda sempre, a qui sigui que la consulti, una resposta manifesta. El contingut de la resposta és poc o molt afirmatiu; tant se val, això. Sempre és susceptible de revisió; però cap correcció no s'hi pot fer si no és per més claror interior¹⁵.

Si un home, membre d'un partit, està absolutament decidit a ser fidel, en tots els pensaments, exclusivament a la claror interior i a res altre, no la pot pas donar a conèixer al partit, aquesta decisió. Es troba llavors, respecte al partit, en estat de mentir¹⁶.

És una situació que només es pot admetre per la necessitat que, per a prendre part eficaç en els afers públics, obliga a ser d'un partit. Però llavors aquesta necessitat és un mal, i cal posar-hi fi suprimint els partits.

L'home que no hagi pres la decisió de fidelitat exclusiva a la claror interior instal·la la mentida al centre mateix de l'ànima. Les tenebres interiors en són el càstig.

Vanament intentaríem sortir-ne amb la distinció entre llibertat interior i disciplina exterior. Car llavors mentiríem al públic, amb qui tot candidat, tot electe, té una obligació particular de veritat.

Si em dispo a dir, en nom del partit, coses que considero contràries a la veritat i a la justícia, ¿ho indicaré amb un avís previ? Si no ho faig, menteixo.

D'aquestes tres formes de mentida --al partit, al públic, a si mateix--, la primera és de lluny la menys dolenta. Però si la pertinença a un partit, en tots els casos, obliga sempre a la mentida, l'existència dels partits és absolutament, incondicionalment un mal.

Era freqüent de veure en anuncis de reunió: El Sr. X exposarà el punt de vista comunista (sobre el problema objecte de la reunió), El Sr. Y exposarà el punt de vista socialista, El Sr. Z exposarà el punt de vista radical.

¿Com s'ho devien fer, aquests desgraciats, per a conèixer el punt de vista que havien d'exposar? ¿A qui podien consultar? ¿A quin oracle? Una col·lectivitat no té llengua ni ploma. Els òrgans d'expressió són tots individuals¹⁷. La col·lectivitat socialista no resideix pas en un individu. La col·lectivitat radical tampoc. La col·lectivitat comunista resideix en Stalin, però és lluny; no se'l pot pas telefonar, abans de la reunió.

No, els Srs. X, Y, i Z es consultaven a si mateixos. Però, com que eren honestos, primer es posaven en un estat mental especial, un estat semblant a aquell en què els havia posat tan sovint l'atmosfera dels medis socialista, radical, comunista.

Si, havent-nos posat en aquest estat, ens deixem anar a les pròpies reaccions, produïm naturalment un llenguatge conforme als "punts de vista" socialista, radical, comunista.

A condició, és clar, de prohibir-nos rigorosament tot esforç d'atenció amb vista a discernir la justícia i la veritat. Perquè, si fèiem aquest esforç, ens arriscaríem --súmmum de l'horror-- a expressar un "punt de vista personal".

Car als nostres dies l'atenció a la justícia i la veritat és vista com a responent a un punt de vista personal.

Quan Ponç Pilat demana a Crist: "¿Què és la veritat?", Crist no respon. Havia respost per endavant en dir: "Per això he nascut i he vingut al món: per donar testimoniatge de la veritat¹⁸."

Només n'hi ha una, de resposta. La veritat són els pensaments que surten a l'esperit de la criatura pensant desitjosa únicament, totalment, exclusivament, de la veritat.

La mentida, l'error --mots sinònims-- són els pensaments dels qui no desitgen la veritat, i dels qui desitgen la veritat i a més a més una altra cosa. Per exemple, els qui desitgen la veritat i a més a més la conformitat amb tal o tal pensament establert.

Però, ¿com desitjar-la, la veritat, sense saber-ne res? És aquí, el misteri dels misteris. Els mots que expressen una perfecció no concebible per l'home --Déu, veritat, justícia-, pronunciats interiorment amb desig, sense adherir-los a cap concepció, tenen el poder d'elevant l'ànima i inundar-la de claror.

És desitjant la veritat en el buit sense provar d'endevinar-ne el contingut per endavant, que rebem la claror. Tot el mecanisme de l'atenció és això¹⁹.

És impossible d'examinar els problemes tremendament complexos de la vida pública estant alhora atent, d'una banda, a discernir la veritat, la justícia i el bé públic i, d'una altra, a conservar l'actitud que convé a un membre de tal grup. La facultat humana d'atenció, simultàniament, no n'és capaç, dels dos afanys. De fet, qui sigui que es doni a l'un, abandona l'altre.

Cap patiment no ateny, però, el qui abandona la justícia i la veritat. Mentre que el sistema de partits comporta, per a la indocilitat, les penalitats més doloroses. Penalitats que ho atenyen gairebé tot --la carrera, els sentiments, l'amistat, la reputació, la part exterior de l'honor, de vegades fins la vida de família. El partit comunista ha dut el sistema a la perfecció.

Fins i tot, en aquell qui interiorment no cedeix, l'existència de penalitats hi altera inevitablement el discerniment. Car, si vol reaccionar contra la influència del partit, aquesta voluntat de reacció és en si un mòbil estrany a la veritat, de què cal que se'n malfii. Però també ho és aquesta malfiança; i així successivament. L'atenció verdadera, a l'home, li és un estat talment difícil, talment violent, que tot trasbals personal de la sensibilitat és prou per a obstaculitzar-la. En resulta l'obligació imperiosa de protegir tant com puguem, del tumult d'esperances i pors personals, la facultat de discerniment que duem dins.

Si un home fa càlculs numèrics molt complexos sabent que el fuetejaran cada cop que en tregui de resultat un nombre parell, la seva situació és molt difícil. Alguna cosa a la part carnal de l'ànima l'incitarà a ventar una empenyeta als càlculs per treure'n sempre un nombre senar. En voler-s'ho impedir, s'arriscarà a treure'n un nombre parell fins i tot allà on no correspon. Agafat en aquesta oscil·lació, la seva atenció ja no en surt intacta. Si els càlculs són complexos fins al punt d'exigir-li la plenitud de l'atenció, és inevitable que l'errori molt sovint. No servirà de res que sigui molt intel·ligent, molt coratjós, molt delerós de la veritat.

¿Què ha de fer? És molt senzill. Si pot fugir de les mans dels qui l'amenacen amb el fuet, n'ha de fugir. I, si ha pogut evitar de caure-hi, a les seves mans, ho havia d'evitar.

És exactament així amb els partits polítics.

Quan en un país hi ha partits, tard o d'hora en resulta un tal estat, de fet, que és impossible d'intervenir eficaçment en els afers públics sense afiliar-se a un partit i entrar en el joc. Qui sigui que s'interessi per la cosa pública desitja d'interessar-s'hi eficaçment. Així, els qui es decanten pel deler del bé públic, o bé renuncien a pensar-hi més i tiren cap a una altra banda, o bé passen per l'adreçador dels partits. En aquest cas, a més, els vénen delers que l'exclouen, el del bé públic²⁰.

Els partits són un meravellós mecanisme en virtut del qual, en tota l'extensió d'un país, ni un sol esperit lliura l'atenció a l'esforç de discernir, en els afers públics, el bé, la justícia, la veritat.

En resulta, doncs, que, tret d'un petit nombre de coincidències fortuïtes, només es decideixen i executen mesures contràries al bé públic, a la justícia i a la veritat.

Si confiéssim al diable l'organització de la vida pública, no podria pas imaginar res més enginyós.

I si la realitat fou un xic menys ombrívola, és que els partits encara no ho havien devorat tot. Però, ¿realment ho fou, un xic menys ombrívola? ¿No ho fou pas tant, exactament, com en el quadre ací esbossat? ¿Els fets no ho van pas prou palesar?

Cal confessar que el mecanisme d'opressió espiritual i mental propi dels partits l'introduí a la història l'Església catòlica en la seva lluita contra l'heretgia.

Un convers que entra a l'Església --o un fidel que delibera amb si mateix i es resol a mantenir-s'hi-- hi ha entrevist, en el dogma, ver i bé. Però en travessar el llindar professa alhora no ser atès pels *anathema sit*, és a dir, accepta en bloc tots els articles dits "de fe estricta". Aquests articles, no els ha pas estudiats. Una vida sencera, ni amb un alt grau d'intel·ligència i de cultura, no fóra suficient, per a aquest estudi, ja que implica el de les circumstàncies històriques de cada condemna.

¿Com adherir-se a afirmacions que no es coneixen? N'hi ha ben bé prou amb sotmetre's incondicionalment a l'autoritat de què emanen.

És per això que sant Tomàs només vol sostenir les seves afirmacions per l'autoritat de l'Església, amb exclusió de tot altre argument. Car, diu, als qui l'accepten, no els cal més; i als qui la refusen, cap argument els persuadiria.

Així, la claror interior de l'evidència, aquesta facultat de discerniment acordada de dalt a l'ànima humana en resposta al desig de veritat, és rebutjada, condemnada a les tasques servils, com ara fer sumes, exclosa de totes les recerques relatives al destí espiritual de l'home²¹. El mòbil del pensament ja no és el desig incondicionat, no definit, de la veritat, ans el desig de conformitat amb un ensenyament establert per endavant.

Que l'Església fundada per Crist hagi ofegat així en tan gran mesura l'esperit de veritat --i si, malgrat la Inquisició, no l'ha ofegat del tot, és que la mística ofería un refugi segur-- és una ironia tràgica. S'ha remarcat sovint. Però s'ha remarcat menys una altra ironia tràgica. I és que el moviment de revolta contra l'ofegament dels esperits pròpia del règim inquisitorial ha pres una tal orientació, que ha prosseguit l'obra d'ofegament dels esperits.

La Reforma i l'humanisme del Renaixement, doble producte d'aquesta revolta, han contribuït granment a suscitar, passats tres segles de maduració, l'esperit de 1789²². N'ha resultat, després d'una certa demora, la nostra democràcia, que es basa en el joc dels partits, cada un dels quals és una Esglesieta profana armada de l'amenaça d'excomunió. La influència dels partits ha contaminat tota la vida mental de la nostra època.

És versemblant que l'home que s'ha adherit a un partit hagi percebut en l'acció i la propaganda del partit coses que li han semblat justes i bones. Però mai n'ha estudiat la posició respecte a tots els problemes de la vida pública. En entrar al partit, doncs, accepta posicions que ignora. Així, sotmet el pensament a l'autoritat del partit. Quan, a poc a poc, coneixerà aquestes posicions, les admetrà sense examinar-les.

És exactament la situació del qui s'adhereix a l'ortodòxia catòlica concebuda tal com fa sant Tomàs.

Si un home, en demanar el seu carnet de membre, deia: "Estic d'acord amb el partit en tal, tal, i tal punts; no he estudiat les seves altres posicions, i em reservo enterament la meva opinió mentre no les hauré estudiades", sens dubte li pregarien de tornar més tard.

Però, de fet, fora d'excepcions molt rares, l'home que entra en un partit adopta dòcilment l'actitud mental que expressarà més tard amb els mots: "Com a monàrquic,

com a socialista, penso que...”. ¡És tan confortable! Perquè és no pensar. No hi ha res més confortable que no pensar.

Quant al primer caràcter dels partits, a saber, que són màquines de fabricar passió col·lectiva, és tan evident, que no cal demostrar-lo. La passió col·lectiva és l'única energia de què disposen per a la propaganda exterior i per a la pressió exercida damunt l'ànima de cada membre.

Bé ho reconeixem, que l'esperit de partit encega, fa tornar sord a la justícia, empeny fins i tot gent honesta a l'acarnissament més cruel contra innocents. Ho reconeixem, però els organismes que el fabriquen, aquest esperit, no pensem pas a suprimir-los.

En canvi, prohibim els estupefaents.

Tot i això, n'hi ha, de gent que es lliura als estupefaents. Però, si l'Estat organitzés la venda d'opi i cocaïna a tots els estancs, amb cartells de publicitat per a encoratjar els consumidors, encara n'hi hauria més.

La conclusió és que la institució dels partits sembla ben bé constituir un mal si fa o no fa sense barreja. Són dolents en el seu principi i, a la pràctica, els seus efectes són dolents.

La supressió dels partits fóra un bé gairebé pur. En principi és eminentment legítima, i a la pràctica sembla susceptible només de bons efectes.

Els candidats diran als electors, no pas: “Sóc d'aquesta etiqueta” —cosa que al públic no li ensenya rigorosament res de la seva actitud concreta respecte als problemes concrets—, sinó: “Penso tal, tal i tal cosa pel que fa a tal, tal i tal gran problema.”

Els elegits s'associaran i es dissociaran segons el joc natural i movedís de les afinitats. Puc estar ben d'acord amb el Sr. A sobre la colonització i en desacord amb ell sobre la propietat pagesa; i inversament amb el Sr. B. Si es parla de colonització, abans de la sessió iré a parlar un xic amb el Sr. A.; si es parla de propietat pagesa, amb el Sr. B.

La cristallització artificial en partits coincidí tan poc amb les afinitats reals, que un diputat, en totes les actituds concretes, podia estar en desacord amb un company del seu partit i d'acord amb un home d'un altre partit.

¡Quantes de vegades, a Alemanya, el 1932, a un comunista i un nazi, discutint al carrer, els colpí de torbament mental constatar que estaven d'acord en tots els punts!

Com que fóra del Parlament hi hauria revistes d'idees, ben naturalment sortirien entorn seu els medis corresponents. Però aquests medis caldria mantenir-los en estat de fluïdesa. És la fluïdesa allò que distingeix del partit el medi de gent afí i li impedeix d'exercir cap mala influència. Quan hom freqüenta amicalment qui dirigeix tal revista o els qui hi escriuen sovint, o quan hom hi escriu, sap que està en contacte amb el medi de tal revista. No ho sap pas, si en forma part; no hi ha cap distinció neta, entre el dins i el fora. Més enllà, hi ha els lectors regulars, que en treuen una inspiració. I, encara més enllà, hi ha els lectors ocasionals. Però a ningú se li acudiria de pensar o dir: “En tant que lligat a tal revista, penso que...”.

Quan uns col·laboradors de la revista es presentin a les eleccions, els ha de ser prohibit d'invocar-la, la revista. I a la revista li ha de ser prohibit d'investir-los, o d'ajudar directament o indirecta la seva candidatura, o fins d'esmentar-la.

Tot grup d'“amics” de la revista ha de ser prohibit.

Si una revista impedeix als seus col·laboradors, sota pena de ruptura, de col·laborar amb altres publicacions, les que siguin, ha de ser suprimida des que el fet sigui provat.

Això implica un règim de la premsa que faci impossibles les publicacions en què sigui deshonorant de col·laborar (tipus *Gringoire*, *Marie-Claire*²³, etc).

Cada vegada que un medi intenti de cristal·litzar donant un caràcter definit a la qualitat de membre, hi haurà repressió penal quan el fet semblarà establert.

Certament, n'hi haurà, de partits clandestins. Però els seus membres tindran mala consciència. Ja no podran fer professió pública de servilisme d'esperit. Ni podran fer cap propaganda en nom del partit. El partit ja no els podrà tenir lligats, sense escapatòria, en cap xarxa d'interessos, sentiments i obligacions.

Cada vegada que una llei és imparcial, equitativa i fundada en una visió del bé públic fàcilment assimilable pel poble, afebleix tot el que prohibeix. Ho afebleix pel sol fet d'existir, i independentment de les mesures repressives que cerquin d'assegurar-ne l'aplicació.

Aquesta majestat intrínseca de la llei²⁴ és un factor de la vida pública que fa temps que s'ha oblidat i que cal aprofitar.

No sembla pas que, en l'existència de partits clandestins, hi hagi cap inconvenient que no es trobi en grau molt més elevat en l'existència de partits legals.

De manera general, un examen atent no sembla pas mostrar, en cap aspecte, cap inconvenient, de la mena que sigui, provinent de la supressió dels partits.

De fet, per una singular paradoxa, les mesures d'aquesta mena, les que no tenen inconvenients, són les que és menys probable que es prenguin. Ens diem: si era tan senzill, ¿com és que no es va fer fa temps?

Tanmateix, generalment, les grans coses són fàcils i senzilles.

Aquesta mesura estendria la seva virtut de sanejament molt més enllà dels afers públics. Car l'esperit de partit ho havia arribat a contaminar tot.

Les institucions que determinen el joc de la vida pública en un país, sempre, pel prestigi del poder, hi influeixen la totalitat del pensament.

Ja gairebé hem arribat, en tots els dominis, a no pensar si no és prenent posició "a favor" d'una opinió o "en contra" seva. Després, segons el cas, hi cerquem arguments a favor o en contra²⁵. És exactament la transposició de l'adhesió a un partit.

Com que, en els partits polítics, hi ha demòcrates que admeten diferents posicions, de la mateixa manera, en el domini de les opinions, la gent oberta reconeix un valor a les opinions amb què diu estar en desacord.

És haver perdut completament fins el sentit del ver i el fals.

D'altres, havent pres posició per una opinió, no consenten a examinar res que hi sigui contrari. És la transposició de l'esperit totalitari.

Quan Einstein vingué a França, tota la gent dels medis poc o molt intel·lectuals, inclosos els científics, es dividiren en dos camps, a favor i en contra²⁶. En els medis científics, tot pensament científic nou hi té partidaris i adversaris, animats, els uns contra els altres, a un grau llastimós, de l'esperit de partit. En aquests medis, a més a més, en estat poc o molt cristal·litzat, hi ha tendències i capelletes.

En l'art i en la literatura, és encara molt més visible. Cubisme i surrealisme van ser espècies de partits. S'era "gidià²⁷" com s'era "maurrassià". Per a tenir un nom, és útil estar envoltat d'una colla d'admiradors animats de l'esperit de partit.

De la mateixa manera, no hi havia pas gran diferència, entre l'afecció a un partit i l'afecció a una Església o a l'actitud antireligiosa. S'estava a favor o en contra de la creença en Déu, a favor o en contra del cristianisme, i així successivament. S'arribà, en matèria de religió, a parlar de militants.

Fins i tot a l'escola ja no se sap estimular altrament el pensament dels infants si no és invitant-los a prendre partit a favor o en contra. Els citen una frase d'un gran autor i els diuen: "¿Hi esteu d'acord o no? Desplegueu-ne els arguments." A l'examen, els

desgraciats, havent de fer la dissertació en tres hores, no poden passar més de cinc minuts sense demanar-se si hi estan d'acord o no. I tan fàcil com fóra de dir-los: "Meditau el text, i expresseu les reflexions que us vinguin al cap."

Gairebé pertot ~i fins, sovint, en cas de problemes purament tècnics~ l'operació de prendre partit, de prendre posició a favor o en contra, ha substituït l'operació del pensament.

Heus ací una lepra que, originada en els medis polítics, s'ha estès, per tot el país, gairebé a la totalitat del pensament.

És difícil de creure que es pugui posar remei a aquesta lepra, que ens mata, sense començar per la supressió dels partits polítics.

;;

Notes:

del traductor:

~Circumstàncies de l'estada de Simone Weil a Londres:

Des de Nova York, on el maig de 1942 s'havia traslladat acompanyant els pares, Simone Weil aconsegueix de ser acceptada a Londres a treballar per la France libre.

El 10 de novembre surt de Nova York en un vaixell de càrrega suec, i arriba a Liverpool el 25.

És retinguda divuit dies pels serveis de seguretat anglesos, vuit dies més del normal.

Maurice Schumann, antic company seu de batxillerat de filosofia, ara portaveu de la France libre, se n'assabenta i aconsegueix de treure-la'n.

El 14 de desembre arriba a Londres, on és admesa com a redactora als serveis civils, al Commissariat à l'action sur la France. Li assignen un despatxet en un hotel particular, on treballarà sola.

A França, els comitès de resistents elaboren projectes per a la reorganització de França després de la guerra, i els envien a Londres. Li encarreguen d'examinar-ne una part.

En examinar-los, se sent obligada a exposar les seves idees sobre les qüestions tractades en aquests projectes.

Escriu, en aquesta etapa, de quatre mesos, una increïble quantitat de textos, entre ells *L'arrelament*. Escriu de nits i de dia, amb ben poques hores de son. Més d'una vegada passa la nit al despatx, on s'ha deixat tancar voluntàriament.

Durant tot aquest temps, intenta que l'enviïn en missió a França, on creu que seria molt més útil que no pas escalfant cadires. Consideren, però, que seria involuntàriament perillosa per als resistents, i li ho deneguen repetidament.

El 15 d'abril, extenuada, afectada de malnutrició, profundament desesperada, malalta de tuberculosi, és trobada inconscient a casa seva, i l'ingressen a l'hospital Middlesex.

A l'hospital hi té prohibit d'escriure res que no siguin cartes a la família, però no és segur que no aconsegueixi de continuar treballant.

El 26 de juliol, des de l'hospital, escriu una carta de dimissió al seu superior del Commissariat, en desacord amb certes orientacions de la France libre.

En dies següents, té violentes discussions amb el seu antic company de batxillerat Maurice Schumann, a qui retreu les pretensions hegemòniques del moviment gaullista.

El 17 d'agost és transferida al sanatori d'Ashford, al comtat de Kent.

Hi mor d'una aturada cardíaca, provocada pel seu estat general, el 24 d'agost.

El dia 30 és enterrada al cementiri d'Ashford, a la part reservada als catòlics.

--L'autora degué escriure aquest text, a Londres, com a participant de la Section de la réforme de l'État (compresa dins la Commission pour l'étude des question d'après-guerre), en algun moment d'entre el 9 de gener (que entra a participar en la Section) i el 15 d'abril del 1943 (en què la ingressen a l'hospital Middlesex).

--L'original de l'escrit, atenent al contingut, estava subdividit, per mitjà de dos espais en blanc, en tres parts. Per a facilitar-ne encara més la lectura, hi hem afegit un altre espai en blanc, el primer, de manera que el text resta així dividit en quatre parts, que, pel contingut, podríem anomenar, ordenadament:

Presentació.

La voluntat general de Rousseau, base del nostre ideal republicà.

Caràcters essencials dels partits polítics.

Condicions necessàries d'una vida política sense partits.

--En fer la repassada final a la traducció, ens ha semblat que l'autora no hi havia fet pas la seva, probablement per presses que li manaven o es manava a si mateixa. Per això, per mor de la claredat, hem gosat retocar-ne lleument l'estil en uns pocs punts.

--El text original és tret del llibre *Écrits de New York et de Londres*, Simone Weil. Oeuvres Complètes, Tome V, Volume 1, Éditions Gallimard, 2019, pàgs 399-415.

de l'edició:

de dins el text:

1.- Diu l'autora, en un altre escrit: *...Als ulls de la gent de 1789,... una vida pública com la nostra del darrer mig segle els hauria semblat un horrorós malson; no haurien cregut mai possible que un representant del poble pogués abdicar de la seva dignitat fins al punt d'esdevenir membre disciplinat d'un partit.*

2.- Tomski, pseudònim de Mikhaïl Pàvlovitx Iefrèmov, obrer, membre del Politburó, fundador i dirigent de l'organització dels sindicats comunistes, féu oposició a l'ala "esquerra" del partit, i s'associà amb Boukharin i Ríkov. Fou encausat en el primer procés de Moscou (agost del 1936), i se suïcidà el dia de l'obertura d'una instrucció en contra seva. Ell i Boukharin havien proclamat, el 1927: "Sota la dictadura del proletariat, dos, tres, quatre partits poden existir, però amb una sola condició: l'un al poder i els altres a la presó."

3.- Mateu 7, 18 / Lluc 6, 43.

4.- L'autora s'afegeix aquí a una crítica clàssica al positivisme jurídic i a la sobirania parlamentària --crítica a la consideració que el respecte de les formes jurídiques, especialment constitucionals, és prou per a fer legítimes les decisions del Parlament, tant se val quin en sigui el contingut--. És en el quadre d'aquest interrogant que de fa prou temps els juristes es posen la qüestió d'un control de constitucionalitat de les lleis, basat en una Declaració dels drets de l'home, que asseguraria el respecte dels valors fonamentals

5.- Recordem-ne la definició de Rousseau en la primera versió del *Contrat social*: "Això, tothom ho admetrà, que la voluntat general sigui en cada individu un acte

pur de l'enteniment, havent raonat, en el silenci de les passions, sobre el que l'home pot exigir del seu consemblant i sobre el que el seu consemblant té dret a exigir d'ell".

6.- Són els capítols en què Rousseau dóna importància al model romà d'organització cívica, al Llibre IV del *Contrat social*.

7.- En el *Contrat social*, Rousseau diu: "Si, quan el poble prou informat deliberés, els ciutadans no tenien cap comunicació entre ells, del gran nombre de petites diferències en resultaria sempre la voluntat general, i la deliberació sempre fóra bona". En un altre escrit, diu: "Com més els interessos particulars trobin dificultats i oposició, menys espatllaran l'interès públic; de manera que si poguessin xocar i destruir-se mútuament, per forts que els suposéssim, esdevindrien nuls en la deliberació i només s'escoltaria l'interès públic." I, també en el *Contrat social*: "Com a suma de les diferències, resta la voluntat general".

8.- L'autora, en un altre text, diu: *La conformitat amb el bé públic no és assegurada per cap mecanisme*.

9.- Diu Rousseau: "Per a haver enunciat bé la voluntat general importa, doncs, que no hi hagi societat parcial dins l'Estat i que cada ciutadà opini només per ell mateix".

10.- Rousseau: "Quan una d'aquestes associacions és tan gran que supera totes les altres, ja no teniu de resultat una suma de petites diferències, sinó una diferència única; llavors ja no n'hi ha, de voluntat general, i l'opinió que domina només és una opinió particular".

11.- Simone Weil, en un altre text, diu: *No n'hi ha, de pensament col·lectiu*.

12.- L'argument recorda el que, el 1937, feia servir Simone Weil per a definir la noció de progrés: *Diuen que hi ha progrés sempre que els estadístics, després de dreçar estadístiques comparades, poden treure'n una funció que creix amb el temps*. I diu, el 1934: *La nostra cultura pretesament científica ens ha donat aquesta funesta habitud de generalitzar, d'extrapolar arbitràriament, en comptes d'estudiar les condicions del fenomen i els límits que impliquen*.

13.- Mateu 6, 24 / Lluc 16, 13.

14.- En un altre escrit, Simone Weil parla de *l'observació genial de Hitler sobre la propaganda*.

15.- En el curs de filosofia que donava a Roana (Roanne, en francès), deia a les alumnes: "Coneix-te a tu mateix" significa que la virtut i els pensaments clars provenen d'una mateixa deu, d'una mateixa virtut interior, la consciència. I en un altre moment els diu: *El dubte consisteix a separar el subjecte pensant dels seus propis pensaments, que així pot examinar (quan hom es confon amb un pensament, està perdut) / Així, doncs, per als pensaments, "coneix-te a tu mateix" significa "no et confonguis amb els teus pensaments"*.

16.- El 1942 escriu al pare Perrin: *No vull ser adoptada en cap medi, habitar en cap medi on es digui "nosaltres" i ser una part d'aquest "nosaltres"*. [...] *Sento que m'és necessari, que m'és prescrit d'estar sola, estranya i en exili respecte al medi humà que sigui, sense excepció*. I n'enuncia la raó així: *No la puc recusar, la claror de la consciència*.

17.- En un altre escrit, diu: *En tots els dominis, el pensament és un atribut de l'individu. I en un altre: De manera general, tots els problemes concernent la llibertat d'expressió s'aclareixen si posem que aquesta llibertat és una necessitat de la intel·ligència, i que la intel·ligència resideix únicament en l'ésser humà considerat sol. No n'hi ha, d'exercici col·lectiu de la intel·ligència. Per consegüent, cap agrupament pot legítimament pretendre a la llibertat d'expressió, perquè cap agrupament en té la més mínima necessitat.*

18.- Joan 18, 37-38.

19.- En un altre text, diu: *L'atenció consisteix a suspendre el pensament, a deixar-lo disponible, buit i penetrable a l'objecte, a mantenir dins d'un mateix, a prop del pensament però a un nivell inferior i sense contacte amb ell, els diversos coneixements adquirits que és obligat d'utilitzar. [...] I, sobretot, el pensament ha d'estar buit, en espera, sense cercar res, però a punt per a rebre en la seva nua veritat l'objecte que hi penetrarà.*

20.- Diu, en un altre escrit: *Participar [...] en el joc de les forces que mouen la història sollant-se, o bé refugiar-se en la indiferència.*

21.- En un altre escrit: *En un ésser humà, la intel·ligència es pot exercir de tres maneres. Pot treballar en problemes tècnics, és a dir, cercar mitjans per a un objectiu ja posat. Pot aportar claror quan s'acompleix la deliberació de la voluntat en la tria d'una orientació. Pot, finalment, treballar sola, separada de les altres facultats, en una especulació purament teòrica d'on ha estat provisòriament exclòs tot afany d'acció. / En una ànima sana, s'exerceix alternativament de les tres maneres, amb graus diferents de llibertat. En la primera funció, és una serventa. En la segona funció, és destructiva i cal reduir-la al silenci des que comença a aportar arguments a la part de l'ànima que, en tothom qui no es troba en estat de perfecció, es posa sempre del costat del mal. Però quan treballa sola i separada, cal que disposi d'una llibertat sobirana. Altrament, a l'ésser humà li manca alguna cosa essencial.*

22.- En un altre text: *...l'humanisme, que sorgí al Renaixement [...] triomfà el 1789, però, sota una forma considerablement degradada, serví d'inspiració a tota la III República. I en un altre: El Renaixement, en la seva necessitat de llibertat, abandonà l'espiritualitat. S'impregnà de Grècia, però no de l'espiritualitat grega.*

23.- En un altre text, diu, referint-se a *Confidences* i *Marie-Claire*, que són revistes al costat de les quals la cocaïna és un producte que no té perill.

24.- Per exemple, en un altre escrit, en parlar de la "necessitat de càstig", diu: *La satisfacció d'aquesta necessitat exigeix tot primer que tot el que es refereixi al dret penal tingui un caràcter solemne i sagrat; que la majestat de la llei es comuniqui al tribunal, a la policia, a l'acusat, al condemnat, i això fins en els casos poc importants, amb només que puguin comportar la privació de llibertat. En un altre escrit, evoca el sentiment, perdut de fa tant de temps, i d'altra banda tan rarament experimentat en el curs de la història, que Teòfil expressava en el bell vers "La santa majestat de les lleis".*

25.- El 1933, Simone Weil afirmava que Lenin --al contrari de Marx-- no escrivia pas per posar ordre en els seus pensaments, sinó per sostenir conclusions ja formades.

26.- Einstein anà a París, el 1922, convidat per Paul Langevin. En ple període de boicot contra la ciència i els científics alemanys, la premsa conservadora posà el crit al cel. Al Collège de France s'hi feren quatre sessions de conferències i discussions, i Einstein fou convidat a la Société Française de Philosophie. Per contra, no fou

rebut ni a la Société de Physique ni a l'Académie des Sciences, que desautoritzaren obertament Langevin.

27.- De Gide, en diu: *Gide sempre ha sabut que llibres com Les Nourritures terrestres o Les Caves du Vatican van tenir una influència en la conducta pràctica de la vida entre centenars de joves, i n'estigué orgullós. Des de llavors, no hi ha cap motiu per a posar tals llibres rere la barrera intocable de l'art per l'art, ni per a empresonar un noi que llanci algú fora d'un tren en marxa. Es podrien a més a més reclamar els privilegis de l'art per l'art en favor del crim. Els surrealistes, abans, no n'estaven gaire lluny, d'això.*